

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pe an 6 fl., $\frac{1}{2}$ an
fl., $\frac{1}{4}$ an 1 fl. 50 cr.
Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.
Fieea apare în fiecare
Sâmbătă.

Unirea

Fôe bisericescã-politicã.

Inserțiuni

Un sir garmond:
odată 7 cr., a doua ôra
6 cr., a treia ôra 5 cr.,
și de fiecare publica-
țiune timbru de 30 cr.
Tot ce privește fôea
sã se adreseze la «Re-
dactiunea și Admini-
stratiunea Unirii»
în
Blaș.

Anul V.

Blaș 9 Novembre 1895.

Numêrul 45.

Școlile grănițeresci.

(Articolul final).

Cea dintâiu întrebare, ce ni-se impune după hotărîrea preainaltă a Maiestății Sale, prin care școlile grănițeresci au fost declarate de comunale, este, că ce ar trebui să facă grănițerii între împrejurările actuale?

Se înțelege, că dela Maiestatea Sa nu se pôte apela la alt for mai înalt. Se pôte înse apela dela Maiestatea Sa rêu și tendențios informată prin guvern la Maiestatea Sa mai bine și mai sincer informată prin înși-și reprezentanții grănițerilor. De aceea credem, că în proxima adunare generală a grănițerilor trebuie să se discute serios întrebarea, că ôre nu ar fi consult, să se rôge Maiestatea Sa, ca luând în considerațiune amărăciunea, ce s'ar produce, dacă preainalta hotărîre s'ar executa, și avênd în vedere stările de nesuferit, ce s'ar crea prin esecutarea aceleia, să binevoescă a reveni asupra acestei chestiuni grave și să o deslege conform dorințelor legitime și îndreptățite ale grănițerilor?

Dacă înse grănițerii ar afla, că astăzi nu se pôte spera nici un ajutor dela Corônă, și pentru aceea este mai consult, să admită principiul, că școlile lor sunt de caracter comunal conform hotărîrii preainalte, după părerea noastră grănițerii și în cazul acesta trebuie să ia pozițiune hotărîtă față cu modul esecutării hotărîrii preainalte.

Pe cum am putut afla numai după ce am scris cele publicate în numărul precedent, ministrul voesce, să esecuteze preainalta hotărîre astfel, că grănițerii să nu mai aibă pe viitor nici un drept de dispunere și supraveghiere a școlilor susținute din fondul lor. Ei adecă trebuie să se mulțămescă numai cu administrarea fondului și cu estradarea cuotelor convenite respectivelor școli la mâna senatelor școlare comunale, ér administrarea școlilor, denumirea și disciplinarea învățătorilor, conducerea și supraveghierea învățămîntului etc. să se facă numai din partea senatelor școlare comunale și a celorlalte organe civile, cari eserciteză jurisdicțiune ori drept de supraveghiere asupra celorlalte școli susținute de comunele politice.

Dacă astfel se va esecuta preainalta hotărîre, atunci grănițerilor li-se face mare nedreptate, care nici de cum nu se pôte trece cu tăcerea. Ei în cazul acesta ar fi despoiați de toate drepturile, cari constituțiunea țerii le asigură tuturor susținătorilor de școli.

În totă țara noastră nu vei afla nici o școlă, asupra căreia susținătorii ei să nu aibă anumite drepturi de dispunere și supraveghiere. Asupra școlilor susținute din vistieria statului dispune ministrul de culte și instrucțiunea publică ca reprezentantul statului. Asupra școlilor susținute din averea comunelor politice dispun organele administrative. Asupra școlilor susținute de reuniuni

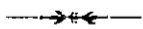
dispun înse-și reuniunile. Chiar și privații au drept de dispunere asupra școlilor susținute de dînșii. Grănițerilor din districtul Năsăudului încă li-s'au lăsat mai multe drepturi asupra școlilor susținute din fondul lor. Este deci evident din întregă organizațiunea învățămîntului din țara noastră, că toți susținătorii de școli au și anumite drepturi asupra acelor școli.

Cum s'ar puté deci întimpla, — fără a se vătéma însă-și constituțiunea țerii, — ca numai grănițerilor din regimentul român I de graniță să nu li-se lase nici un drept asupra școlilor susținute din fondul lor?

Că grănițerii chiar și în urma preainaltei hotărîri trebuie să aibă anumite drepturi de dispunere și supraveghiere asupra școlilor susținute din fondul lor, se pôte dovedi chiar cu vederile ministrului descoperite înainte de preainalta hotărîre.

Este adecă cunoscut, că înainte de preainalta hotărîre din 15 Septembrie 1895 ministrul de culte și instrucțiunea publică de repetite ori a enunțat principiul, ce se cuprinde și în aceea preainaltă hotărîre, că adecă școlile grănițerilor trebuie să aibă caracter comunal, și acest principiu s'a încercat a-l valida chiar și cu forța. Înse tot atunci ministrul nu a tras nici odată la îndoelă dreptul de dispunere și de supraveghiere al grănițerilor asupra școlilor declarate din partea dînșului de comunale. Din contră el însu-și a ce-

Feuilleton.

Sôrtea femeii la Elinii și Romanii cei vechi.

(După Döllinger «Heidenthum und Judenthum».)

(Continuare.)

În mod energic și franc se exprimă Tertulian asupra obiceiului de a espune pruncii. „Câți sunt între voi,“ așa agrăesce el poporul roman, „și chiar și în tagma judecătorilor, cari îșiucid pruncii espunându-i? Voi le stingeți viața în apă ori îi lăsați, să móră de ger, de fôme, să-i mănca câni.“ Și în altă scriere: „Legile adevêrat că vè opresc a stinge pruncilor nou născuți viața, dar nu sunt legi, cari să se calce cu atâta nepăsare și așa de fără grije.“¹⁾ De multe ori, pe cum ne spune Tertulian, espuneau pruncii sperând, că vre un trecătoriu va lua la sine pruncul și-l va cresce. Și intru adevêr lanțurilor le era ertat, să adune atari prunci espuși și crescându-i să facă din ei gladiatori. Mai des se espuneau înse fete, și se găsiu

pretindenea muierii de acelea, cari adunau atari ființe și crescându-le le folosiau spre meseria necurăției. S. Iustin ne spune, că acesta era de comun sôrtea nu numai a pruncilor, ci și a pruncilor espuși: și pe aceștia ômeni fără de suflet îi cresceau pentru meseria necurăției. Și așa se întimpla, pe cum ne spune Minuciô, de tătâni ori mame fără de a sci comiteau încest cu copiii sêi proprii.²⁾ De multe ori ajungeau atari copii în mâni de ômeni, cari îi schilăviau, pentru ca să pôta cerși cu ei.³⁾

În cercurile mai fualte arare ori se întimplau espuneri de prunci. Ômenii din cercurile acestea dispuneau de mijlôce probate de a aborta. Acesta se provoca parte prin aceea, că strîngeau trupul cu găitan sau într'alt chip, parte prin medicamente, și se găsiu muierii de acelea, cari pe cum dice Iuvenal, luau în arîndă uciderea pruncilor, adecă deprindeau meseria de a provoca abortarea. Acesta se întimpla așa de des, cât acela-și poet ne spune, că abia se mai găsesc muierii lehuze în cercurile mai înalte.⁴⁾

Nu arare ori comiteau muierile crima acesta din moleșie ori din dorul de a plăcé, căci ele se temeau de durerile nascerii ori de deformarea trupului și a feței; în casuri de aceste prunci abortați se supliniau prin prunci lăpêdați, de cari se puteau găsi ori și când ușor.¹⁾ Trebuie că Romanii au dus-o departe în privința acesta, dacă Seneca a putut să se mândrêscă cu aceea, că mamă-sa Helvia nu făcea ca alte femei deșerte, nu nimicia în pântecul sêu sperările de mamă.²⁾ Adevêrat că în înțelesul legii putea să se pedepsescă cu exil muieria aceea, carea aborta în contra vocii bărbatului sêu,³⁾ dar se scie, cât de ușor puteau muierile să înșeie în lucrul acesta pe bărbatii sêi cu ajutoriul sclavelor sale. Deja și numărul comun al pruncilor în căsătoriile romane spune, ce stări domniau în familii. Pe când la popôr creștine vin una cu alta patru până cincî copii pe o căsătorie, pe atunci legea romană da deja tatălui alor trei copii în viață scutiță dela toate sarcinile publice, și cei șese copii ai lui Germanic treceau de un exemplu estra-

¹⁾ Octav. 30. 31.
²⁾ Seneca contrav. 10. 4.
³⁾ Sat. 6, 592 sq.

¹⁾ Iuv. 6, 602.
²⁾ Cons. ad Helv. 16.
³⁾ Dig. 48, 8, 8.

¹⁾ Tert. Apol. 9; Ad nationes 15.

rut în anul 1892 dela grănițerî, să primescă un regulament, în care pe lângă recunoșterea principiului, că școlile din cestiune au caracter comunal, se rezervă grănițerilor însemnate drepturi de dispunere și supraveghiere asupra acelor școli. Grănițerîi nu au putut primi acel regulament, pentru că nu le-a fost ertat a recunoște, că nisce școli susținute din averea lor pot avea caracter comunal. Înse regulamentul acela totuși rămâne ca o dovadă eclatantă, că chiar și după hotărîrea preainaltă ministrul nu pôte exclude pe grănițerî dela eserciarea unor anumite drepturi asupra școlilor susținute de dînșii, fără a comite cea mai mare nedreptate și a veni în conflict cu vederile sale de mai înainte.

Este deci neapărat de lipsă, ca grănițerîi, chiar și când nu ar afla oportun a mai apela la Maiestatea Sa pentru a esopera schimbarea preainaltei hotărîri din 15 Septembrie 1895, să pretindă regularea raportului între dînșii ca susținători de școli și între școlile susținute din fondul lor, cerënd cu insistință, ca să nu li-se denege drepturile acelea, cari în țara acésta le au toți susținătorii de școli.

Noi scim, că dacă erarul ajută cu o neînsemnată sumă stabilă vre-o școlă din țară, el totdeauna își rezervă anumite drepturi asupra acelei școli. Pentru ce dară să nu se lase și grănițerilor anumite drepturi asupra unor școli, pe cari și-le-au zidit, și-le-au înzestrat cu toate recuizitele de învățămînt și le plătesc învățătorii?

Dacă erarul dotază o parochie chiar și numai cu bagatela sumă de 200 fl., în calitatea sa de patron voese totdeauna să influințeze asupra denumirii parochului respectiv. N'ar fi acum o mare nedreptate, dacă grănițerilor nu li-s'ar recunoște nici macar

anumite drepturi patronale asupra școlilor înființate și susținute de dînșii?

Nu am voit prin acestea să dăm sfat grănițerilor, că ce trebuie să facă în situațiunea creată prin preainalta hotărîre a Maiestății Sale.

Ne-am simțit înse datorî a răspunde și la întrebarea: *Quid faciendum?* pentru ca cel puțin să dăm îndemn la toți bărbații nostri cunosători de lucru și iubitori de neam, să se ocupe cu cestiunea acésta, să o discute din toate punctele de vedere, și astfel să afle cea mai bună cale, pentru a mântui de pericole nisce institute românesce.

Alegerea lui Lueger neîntărită. — Cu înalta hotărîre a Maiestății Sale din 5 a c. s'a denegat alegerii lui Lueger de primar al Vienei întărirea.

Despre hotărîrea acésta scrie „Vaterland“ între altele următoarele:

„S'a vorbit despre influințările cele mai diferite, cari s'au validat în atacarea acésta, mai ales despre aceea, că din parte ungerescă s'a inscenat o presiune inadmisibilă. Dar din totă starea lucrurilor se vede clar, că unei atări înfrurîri nu s'a dat loc, că hotărîrea nu are nimica de a face cu vederi de partidă, și în special că nu pôte fi vorbă despre ingerență de tendențe ungeresci în sfera de dincoace.

„Dacă neîntărirea lui Dr Lueger se privește atât din parte liberală cât și din parte anti-liberală de o cestie de partidă și de o ostudire ori de un triumf al partidei celelalte, acésta se întemeiază pe o necunoșcere perfectă a adevărului cuprins, ce-l are hotărîrea împărătescă, carea — se referese numai la personalitatea lui Dr Lueger și pôte să se interpreteze numai așa, că ori căruî alt membru al actualei majorități din consiliul comunal, carele este potrivit pentru postul de primar al Vienei, nu i-se va denega întărirea împărătescă. —

„Modul, în care (Dr Lueger) în ziua sa onomastică s'a lăsat a fi sârbătorit din

partea aderenților săi, modul, în care s'a prezentat el însuși cu acest prilej, nu putea să se aducă în consonanță cu poziția în fruntea afacerilor unei comune mari, carea are să se privească de un întreg, a cărei cap nu are să apară ca conducător al unei partide. Mai departe trebuie să se declare, că cu acésta stă în legătura cea mai strînsă și aceea, că el în acésta poziție nouă a sa voia să rămână conducătorul unei partide politice din Reichsrath și să-și țină din cauza acésta mandatul său din Reichsrath cu ore care ostentare.“

Sarcina nouelor reforme este foarte mare nu numai prin multele umblări și formalități, la cari sunt supuși cei ce voesc a închia așa numita căsătorie civilă, ci și prin cheltuelile, la cari este și va mai fi supus poporul. Ministerul promitea la timpul său în dietă, că budgetul țării prin esecutarea reformelor abia se va îngreuna cu bagatela sumă de 800,000 fl. Esperința de până acum înse dovedese, că cheltuelile — abstragënd dela localuri și mobilierul lor etc., cari cad în sarcina comunelor, — se apropie de trei milioane. Considerând, că în raport cu agendele împreunate cu esecutarea reformelor sunt prea puțin oficiali civili și partea cea mai mare din ei o constitue notarii cercuali și comunali, cari și altcum sunt destul de ocupați, și vor abdice de a servi statului pentru câte 60 fl. la an, speșele vor avea să se dublice și triplice.

Ca nouele reforme să nu producă statului, — căci de comune, unde diversele aruncuri întrec darea directă, nu-i dore capul pe dnii ministri, — numai speșe, ci să realizeze și ceva venituri, s'a introdus de o cam dată timbru numai pe rugarea pentru dispensarea dela vestiri; pe celealalte acte sperăm, că se va introduce mai târziu dovedind temerea noastră și dând de minciună pe aceia, cari susțineau, că prin nouele reforme nu va fi îngreunat poporul cu nimica.

Ordinațiunea, prin care ministrul de interne introduce timbrul, este următoarea:

„Cu privire la aplicarea legii de timbru

ordinar de fertilitate. În clasele mai înalte cinei prunci se priviau de o raritate. Nici unul din împărații romanî nu a lăsat după sine o familie numărösă; mulți din ei au murit fără de a lăsa prunci. S'a făcut observarea, că scriitorii de pe la începutul epocii împăraților, deși în puterea legii Poppee trăiau în căsătorie, totuși au rămas fără prunci. Așa Ovid, Lucan, Satiu, Siliu Italic, Seneca, cei doi Plinii, Svetoniu, Tacit. ¹⁾ Martial spune într'o poezie, că și-a dobîndit dela Domițian „dreptul alor trei prunci“, érá în epigramul următoriu spune, că a dat soției sale drumul, de órece acum nu mai avea lipsă de ea. ²⁾

Aci érá trebuie să ne aducem aminte de patima pederastiei. Ea adevărat că la Romanî nu a luat dimensiune așa de mare ca la Elini, și nici efectele nu au fost așa de stricătioșe ca la aceștia; dar patima acésta totuși încă a contribuit mult la decădinta societății și a pîtruns și în imperiul roman adânc asemenea unei otrave în raporturile sociale.

În vécurile cele dintâii ale republicii se întâmplău foarte arare ori casuri de prostituiri de prunci. În vécul al cincilea T. Veturiu, fiul unui beliduce roman, în urma datorilor a ajuns, să fie sclavul lui C. Plotiu, și acesta l-a pedepsit, pentru că nu se învoi la prostituirea sa. De aci încolo pe lângă toate pedepșele cele grele, cari se dictau

celui ce prostituia pe un om liber, prostituiri de acestea deveniră tot mai număröse. Centurionul Letoriu Merg s'a sinucis, pentru ca să scape de pedepșa de mörte, care i-se dictase din cauza acésta. Pe la sfârșitul vécului al șeselea au fost ajuns înse lucrurile așa de departe, căt după mărturisirea lui Polibiü mulți Romanî plătiaü și un talent pentru un prunc frumos. ³⁾ A abusa de sclavi ori de libertini a fost ertat totdeauna. Caiü Grach s'a putut mândri ca și cu un semn de abstenență deosebită și rară cu aceea, că nu a dorit sclavi de ai altora pentru a comite cu ei pederastie. ⁴⁾ Legea Scatinie, carea impunea vinovatului pedepșă în bani, dacă fărădelegea se comitea cu un om liber, în scurtă vreme s'a dat uitării. ⁵⁾ Legea acésta durmia și pe timpul împăraților. Numai Domițian a pedepsit odată pe un senator pe baza ei. ⁶⁾ De alte ori însiși împărații, chiar și cei mai buni, pe cum au fost Antonin și Traian, au premers cu exemplul în călcarea ei. Deja cătră sfârșitul republicii romane ajunse patima acésta între Romanî dimensiuni grozave. Într'un proces politic se oferiră judecătorilor tineri frumoși, fi de senatori și din familiile romane cele mai de frunte, și așa se cumpărără voturile acelor, cari nu erau accesibili pentru mituire cu bani. ⁷⁾

Toți poeții din perioada lui August afară

¹⁾ Pol. 32, 11.

²⁾ Geil. 15, 12.

³⁾ Christii hist. legis Scatiniae Halae 1727 p. 7. 9.

⁴⁾ Suet. Domit. 8.

⁵⁾ Cic. ad Att. 1, 16.

de Ovid au manifestat în poeziile sale porniri pederastice; unii dintre ei, pe cum a fost Catul, o fac acésta cu o nerușinare de necreșut. Érá ce privește pe Ovid, cauza, pentru care el se îndestulia cu femeî, e vrednică de el și de timpul lui. Patima asta la Romanî se manifesta preste tot într'o formă încă și mai grețösă ca la Elini. La cei din urmă cu patima acésta se amesteca adese ori totuși o trăsătură spiritualistică; ei au încununat și au acoperit acest păcat așa dîcënd cu flori de ale sentimentului și de ale unui devotament capabil de jertfă. La Romanî din contră se manifesta patima asta cu scârnăvie góia, cu înjosire nerușinată, ce renunța la ori ce ascundere. Dacă judecăm după mulțimea esempleror, era regulă, ca să se comită fărădelegea alternativ cu femeî și cu tineri. Relațiunea rușinosă a lui Cesar cu regele Nicomede al Bitiniei forma la triumful lui cel galic tema cântecelor satirice ale ostașilor lui. ¹⁾

Grozăvenii, de cari numai fantasia cea mai coruptă pôte să inventeze, s'au făcut posibile prin sclăvie. Romanîi aveau deja haremurî bărbătesce, pe cari le numiau în mod eufemistic pedagogii. Pe ființele acelea nefericite, cari erau menite spre a procura stăpânilor săi plăcere trupescă și se numiau exoleti, le scopiau, pentru ca să pótă abusa de ele cât se pôte de mult. ²⁾ Pentru ca ele să trezescă mi cu efect poștele stluse

¹⁾ Sen. exc. contro. 10, 4.

²⁾ Suet. Caes. 49.

¹⁾ Zumpt, über den Stand der Bevölk. p. 67.

²⁾ Mart. 2, 91. 92.

la dispensările dela vestirile de căsătorie, ce se pot da pe baza § 87 a articolului de lege XXXII din 1894, în conțelegere cu dl ministru reg. ung. de finanțe declar, că hotărârile aduse cu privire la dispensare sunt scutite de timbru în sensul poziției 34 a tabelii de competență, din contră rugărilor înaintate pentru dispensare, fiind că se îndreptă spre dobândirea de un favor excepțional, tot după aceea poziție cad sub timbru de 50 cr. pe colă. Protocolul luat despre declararea verbală a contraenților, că după cea mai bună a lor știință nu subversază între dnușii impediment de căsătorie, în sensul punctului următoriu al poziției însemnate e scutit de timbru, dacă înse în protocol se cuprinde și rugarea pentru dispensare, atunci protocolul l. A) poziția 52 a numitei tabeli cade sub timbrul statorit pentru cererea de dispensare."

Revistă bisericească.

Roma.

Sfinția Sa Leo XIII la 3 a c. fiind de față nouă cardinali și mai mulți prelați a primit în sala consistorială în audiență 130 de peregrini ruteni, cari au călătorit la Roma din incidentul serbării de 300 de ani dela unirea Rutenilor cu biserica romană. Peregrinii, între cari au fost mulți preoți și notabili ruteni, au fost conduși de mitropolitul din Lemberg și de episcopii din Przemysl și Stanislau.

La adresa cetită de mitropolitul Sembratovicz răspundând Papa a accentuat, că se simte fericit de a pute vedea înaintea sa din incidentul serbării de 300 de ani a reîntorcerii Rutenilor la credința catolică pe reprezentanții bisericii și națiunii rutenesci. Papa adause, că deja a făcut pentru Ruteni tot, ce l-a fost cu putință, și e gata a face și pe viitor restaurând ordul sfintului Vasiliu și deschidând în Roma vechiul colegiu rutean. Papa a închiat exprimându-și dorința ca și Clemente VIII de a afla

de stăpânilor săi, li-se da o anumită creștere și o spoelă de cultură. Stăpânii cercau, să împedea pe cale artificială dezvoltarea acestor tineri întru bărbați. Despre un atare tiner dice Seneca: „Împodobit fiind ca o femeie el se luptă cu anii; nu-i este tertat, să lese din vrîsta copilărească, el se oprește, și deși e robust ca un ostaș, bărbia totuși îi e netedă, și părul i-se smulge." 1) Fliințele acestea bastarde une oria se clasifică după naționalitate și după colóre în cete, pentru ca totși să fie într'o formă de neteți, părul tuturor să fie de o colóre. 2) Și pentru ca să-și păstreze mai multă vreme fineța pelii, ei însoțind pe stăpânii săi în călătoriile purtau la acoperită cu o mască. 3) Așa Clodiū în călătoriile sale purta cu sine nu numai jitorie, ci și exoleți de aceștia. 4) Tiberiū și ținea pe insula Capreae turme întregi de exoleți de aceștia, și tot asemenea făcea și Traian. Pe vremea aceea se sevârșiau în Roma căsătorii formale de bărbați și într'inele se observaū toate formalitățile solemne ale căsătoriilor celor adevărate. 5)

(Va urma.)

mijlôce spre a readuce la unitatea credinței catolice și pe Rutenii desbinați.

Din Roma se anunță, că în proximalul consistor Sfinția Sa va crea de cardinal pe fostul mitropolit de Lemberg Sembratovicz (unchiul actualului mitropolit), care după renunțarea la scaunul mitropolitan s'a așezat în Roma.

Proximalul consistoriu secret va fi în 25 a c., 6ră cel public în 28 a c.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Contele Festetics Andor și-a dat dimisiunea din postul de ministru de agricultură, la care a fost chemat încă pe timpul lui Wekerle. Festetics nu era om calificat pentru resortul, în fruntea căruia l-a aruncat sôrtea. Pentru aceea depărtarea lui din ministeriu nu o deplânge nimeni, nici chiar foile liberale guvernamentale, cari îl glorifică, până ce a fost la putere. Ansa la neînțelegerile între Festetics și colegii lui a dat înființarea unei carantine spre a preveni bôlele de porci, la ce nu s'au învoit ceilalți ministri.

În locul lui Festetics Maiestatea Sa a numit ministru de agricultură pe vicepresidentul dietei Darányi Ignác, care de origine e Jidan, după confesiune calvin și francmason de frunte; până acum era fiscal al familiei Tisza și membrul mai multor întreprinderi lucrative. Alt-cum e bărbat talentat și orator bun. Ce principii economice profesază, nu se scie încă sigur; știind, că el a crescut în școlă lui Tisza, putem presupune, că va privi agricultura prin prisma mercantilismului, care numai de folos nu pôte fi pentru economii nostri.

Clica Tiszaistă a răsturnat pe Festetics și a ridicat la ministeriu pe Darányi, ca acesta nu preste mult să facă loc lui Tisza István. Tôte se fac cu calcul.

După o vacanță de 10 zile de nou s'au întrunit în 5 a c. dnu deputați la ședințe. Înainte de a se trece la ordinea de zi, Ugron Gábor pretinde a se da parlamentului deslușiri cu privire la abdicarea neparlamentară a ministrului de agricultură Festetics. Acesta fiind de față declară, că și-a pierdut încrederea partidului liberal. Polonyi este informat, că criza ministerială a produs-o convențiunea referitoare la porci, și cere deslușiri în privința acésta. Dieta cu o majoritate de 2 voturi lea spre știință dimisiunea ministrului Festetics și e contra discutiunii asupra cauzelor, ce au produs-o.

Trecându-se la ordinea zilei, Pap Géza raportază despre nunțul casei de sus cu privire la proiectul de lege referitoriu la liberul exercitiu al religiunii, și se statorosece ordinea de zi pentru ședințele următoare.

România.

Corpurile legiuitoare au fost convocate pe 5 Novembre, când s'a prezentat noul cabinet chemat din încrederea regelui de a conduce guvernul țării. După prezentarea cabinetului corpurile legiuitoare s'au disolvat spre a se face apel la țară, ca acésta prin alegerilibere să-și manife-

steze voința sa. Nouăle alegeri vor decurge din 4—10 Decembre. Conservatorii se organizează și acasă pe dl Sturdza, că până ce era în opoziție, se gera de cel mai înfocat apărător al Românilor din Austro-Ungaria, 6r prin discursul ținut ca ministru la Iași declară, că Români din România au să se abțină dela ori ce act de agitație în afacerile interioare ale monarchiei austro-ungare. Cestiunea națională l-a făcut pe dl Sturdza popular, și conservatorii sperază, că acésta cestiune are să-l facă și odios și să-l răstôrne. Cumcă alegerile se vor termina cu învingerea guvernului, care dispune de putere, e lucru firesc.

Relativ la pretinsele conspirațiuni, ce s'ar țese în Dobrogea spre a o deslipi de România, „Timpului“ îi scrie un dobrogean, că deși pôte că unui individ ar dori-o acésta, populațiunea neromână în masă e straină de gândul acesta. Învinuți ar fi saū Bulgarii saū Rușii din Dobrogea. Cei dintăii sunt prea puțini la număr, ca să pôtă căde în atare ispită, și de au urdit pe undeva ceva, au avut în vedere Macedonia, nu Dobrogea. Cât pentru Ruși, — fie pescari, fie muncitori de pământ, — ei sunt puțini, nici 1000, și de tot pacinici și supuși, având cauze binecuvintate de a prefera România Rusiei.

Din Bucuresci se anunță, că Rusia ar concentra trupe în Băsarabia.

Franta.

Crisa ministerială e rezolvită. Cabinetul Ribot trecea de moderat și pentru aceea nu era nimenui plăcut. Actualul cabinet în frunte cu Bourgeois este radical și inclină spre socialism. În programul dezvoltat la 4 a c. în parlament șeful cabinetului promite, că va publica actele referitoare la abuzurile comise în construirea căii ferate de sud și va presenta un proiect de lege, prin care sub pierderea mandatului va fi interdiș deputaților a face parte din direcțiunea societăților, cari primesc întreprinderi dela stat. Guvernul va lucra, să se reguleze raportul dintre biserică și dintre statul suveran. Prin acésta concordatul se abrogă, și statul denegă bisericii ori ce servit. Așa departe nu a mers nici un guvern republican în manifestarea inimiției față cu biserica. Se pôte, ca chiar acésta să deștepte simțul religios în mulți catolici și să-i unescă în o falangă puternică, carea să reducă la adevărata lor valóre pe radicalii francmasoni, cari pörtă ađi frinele guvernării.

Cu privire la politica esternă declară ministrul peresident, că alianța cu Rusia rămâne neschimbată, și acésta alianță menține ecuilibrul european.

În fine exprimându-și Bourgeois convingerea, că republica este mijlocul progresului social și moral și micșoréză neegalitatea dintre singuraticele clase, cere spriginul parlamentului.

Turcia.

Se credea, că prin reformele, ce s'a rezolvit a le introduce sultanul în favorul creștinilor din imperiul său, se va restabili liniștea atât în Constantinopol, cât și în provințe. Dară în loc de li-

1) Epist. 47.

2) Sen. ep. 95.

3) Sen. ep. 123.

4) Cic. pro Mil. 21.; Iulian. Caes. ed. 1796 p.

5; Spart. Hadr. 4.

6) Iuven. 2, 117 ur.; Mart. 12, 42.; Suet. Ne-

no 28. 29.

niște turburările au luat dimensiuni așa de mari, cât s'a ivit necesitatea întreprinderii puterilor europene. În Asia mică macelurile dintre Musulmani și Armeni sunt dâlnice. Acestor maceluri cad jertfă sute de morți și răniți. Armenii, unde se simt mai tari, atacă cu armele pe Turci, și aceștia încă nu le rămân datorii. În Arabia domnesc mari nemulțămiri, și revolta este iminentă. Creta și Macedonia sunt în ferebere. Guvernul turcesc trimite trupe în toate părțile spre a preveni revoluțiunea formală. O fâc rusescă ține, ca nemulțămirea în imperiul otoman ar fi nutrite din partea Angliei, ér Anglezii suspitionează pe Ruși ca pe sumătătorii Armenilor. Se pôte, că să aibă și unii și alții dreptate. Anglia și Rusia pot să-și dea mâna și să tragă ambele folos din certele, ce domnesc în imperiul otoman, ocupând fiecare câte o provincă turcescă pentru restabilirea ordinii (?).

Bulgaria.

Principele Ferdinand deschidând sobrania la 1 a c. în discursul tronului amintesc despre deputațiunea bulgară la Petersburg spre a depune cunună pe mormintul țarului Nicolae II și despre primirea binevoitoare, ce a întâmpinat deputațiunea atât la actualul țar, cât și la cercurile conducătoare ale Rusiei. Din această primire deduce prințul, că se vor crea relațiunile convenite între națiunea eliberată și între națiunea bulgară eliberată. Despre trecerea prințului moștenitor Boris la religiunea gr. or. principele Ferdinand nu face nici o amintire, pe cum ar fi dorit guvernul. Din motivul acesta cabinetul Stoilov se ține, că a amenințat cu dimisionarea. Dar pe cum se anunță din Sofia, Ferdinand a promis, că mai târziu va trece pe Boris la otodoxism, căci dacă l-ar trece acum, ar ține lumea, că o face numai de frica Rusiei. Guvernul în urma acestora nu a dimisionat.

Minciuni istorice și diferite alte minciuni.

(Continuare.)

Ni-se va ține înse, că acestea toate privesc pe Greci și nu pe Români. La acesta reflectăm, că ele privesc credința. Au dora nu mărturisesc și Români neuniți din Sibiū, că ei cred într-o biserică? Insu-și „Tel. Rom.” ne spune, că sub unitatea acesta înțelege unitatea credinței. El ne spune în nrul 99 următoarele:

„Pe timpul împărțirii imperiului roman în imperiul de răsărit și în imperiul de apus prin Teodosiu cel mare, și chiar multe vécuri după aceea, biserica creștină nu era desbinată așa, pe cum este ea desbinată azi din cauza eresilor papilor dela Roma (Așa? La asta vom mai reveni.), ci fie-care biserică particulară națională respective dintr-o prefectură ori provincie politică era independentă față de toate celelalte biserici în cele administrative, ba unele chiar și în cele ale cultului divin, așa după cum era cuprinsă în cadrul unei episcopii, metropolii ori patriarhii, și numai prin unitatea credinței erau dependente unele de altele și toate între sine.”

Ori dora acum doi dela „Tel. Rom.” nu mai admit nici macar unitatea credinței între bisericile neunite din răsărit? Ér dacă

o admit, atunci — guvernul sultanului trebuie că le este și lor ca și Grecilor auctoritatea aceea infalibilă, carea le hotărește dogmele, căci ei se mărturisesc a fi una în credință cu Grecii, căror guvernul sultanului le hotărește dogmele în instanță supremă.

Nu o ținem noi acesta, ci ținem numai, că acesta urmează în mod necesar din mărturisirea neuniților despre unitatea lor de credință. Scopul nostru a fost altul: să arătam, până unde ajunge cesaropapismul și basileolatria neuniților. Dacă în fața acestei basileolatrii li-se clatină chiar și credința, pe care în biserica cea adevărată a lui Christos nu o vor învinge nici chiar porțile Iadului, atunci ce vom ține despre alte interese mai particulare și trecătoare? Ce vom ține în special despre interesele naționale și politice ale poporilor singuratici? Ce scut și adăpost vor afla interesele acestea la biserica „ortodoxă”, carea totdeauna a fost gata a se pleca în chip servil înaintea puternicilor țării?

Minciună, mare minciună e pretinsul caracter „național” al bisericii „ortodoxe”, și adevărul e, că pe cât timp Români au gemut în chip apatic în jugul ei, ei nu au putut realiza întru sine forma aceea a istoriei adevărate, carea se numește stat.

Dar să trecem acum la a două formă, în care se manifestă viața omenimii și a poporilor singuratici așa, cât viața asta să fie vrednică a forma obiectul istoriei. Forma acesta e religia.

Presupunem bucuroși, că semintele cele dintâi ale religiei creștine au ajuns pe pământul Daciei de odată cu oștile romane. Presupunem bucuroși și aceea, că poporul român întreg s'a încreștinat de timpuriu. Acestea le presupunem bucuroși, pentru că iubirea de neam ne face, să le presupunem. Numai cât istoria nu se îndestulește cu presupunerii, ea vre să se întemeieze pe date sigure, ér când cercă după timpul, în care s'a încreștinat poporul român, nu prea află date de acestea. Trebuie deci să recunoștem, că nu se știe timpul, în care s'a încreștinat Românii.

Să nu mai întrebăm deci înzădar după acest timp, ci să cercăm numai, ce a lucrat creștinismul între Români.

Omenimea cerca a se avînta până la Dumnezeu, înse încercările ei au fost zădărnice. De aceea i-s'a făcut lui Dumnezeu milă de omenime, și Dumnezeu s'a hotărît, să se pogore el la omenime și să o ridice la sine. A sosit Isus Christos Dumnezeu-Omul în mijlocul omenilor. Întrégă activitatea lui cea publică de pe pământ a constat în aceea, că a împărțit omenilor din plinirea sa de dar și de adevăr. Pretutindenea împărția el omenilor binefaceri de ale iubirii dumnezeieci, pretutindenea învăța el pe omeni alungând întunerecul și răspândind lumina adevărului dumnezeesc. Ér după ce a împlinit și opul cel săngeros al răscumpărării noastre și mai înainte de ce s'ar fi întors la Tatăl său, a dat bisericii sale de moștenire misiunea sa proprie: „Datu-mi-s'a mie totă puterea în ceri și pe pământ. Drept aceea mergând învățați toate neamurile botezându-i pe ei în numele Tatălui și al Fiului și al sfântului Spirit, învățându-i, să păzescă toate, câte v'am poruncit voue.”¹⁾ Biserica e trupul mistic al lui Christos. Într'însa lucră Christos neîncetat între omeni. Dacă Christos în tot timpul

activității sale pămîntesci a revărsat pretutindenea binecuvîntările dragostii sale părintesci și dumnezeieci, biserica a călcat în urmele lui. Neîncetat curg din mâna ei pe sama omenilor darurile dragostii părintesci și dumnezeieci a lui Christos; printr'însa ca prin organul său cel viu continuă Christos a lucra aci pe pământ sfințirea și fericirea omenilor. Și întocmai pe cum e vizibilă însăși biserica, întocmai așa e vizibilă și activitatea, cu carea mijlocește ea omenilor dragostea părintescă a Mântuitorului ei. Biserica se apropie de omeni cu învățătura sa, cu vestirea Evangheliei, pentru ca să le mijlocească lor adevărurile mântuirii; ea împărțese omenilor prin taîne vizibile darul mântuirii; ea deprinde asupra omenilor oficiul său de păstorie, pentru ca să-i conducă pe calea mântuirii. Așa trăește în biserica sa Dumnezeu și deprinde printr'însa pe pământ în chip vizibil toate acelea, cari inima omului le așteaptă dela iubirea lui cea părintescă. Omul pôte să se mângăe cu aceea, că deși nu pôte să vadă mai mult cu ochii săi trupesci pe Mântuitorul în lume, acesta totuși nu l-a părăsit, ci-i este neîncetat aproape în chip vizibil în biserică, și că dacă se alipește strîns de ea și se lasă a fi condus de ea, atunci e întocmai așa, ca și cum ar sta în mijlocul acelor cete, cari se adună odinioară în țara Iudeilor în jurul Mântuitorului, pentru ca să asculte din gura lui învățăturile mântuirii și să se împărțese în darurile iubirii lui celei părintesci și dumnezeieci.

Și s'a adevărit cuvintele Mântuitorului, că „asemenea este împărăția cerurilor aluatuilor, carele luându-l muierea l-a ascuns în trei măsură de făină, până ce s'a dospit tot.”¹⁾ Ne-ar cauza o plăcere deosebită, dacă am ajunge și noi, să scriem pe larg despre lucrul acesta. Tema acesta, — una dintre dovedile cele mai puternice despre originea și firea dumnezeieci a religiunii creștine, — dă adevărat spiritului omenesc prilej de a se avînta la scrierea unui op cu adevărat poetic, care cu toate acestea de loc nu are lipsă, să părăsească temelul istoric. Dar scurțimea timpului și îngustimea spațiului ne demandă de o potrivă, să scriem cât se pôte de scurt despre tema acesta.

Isus a voit, să-și întemeieze aci pe pământ împărăția sufletelor. Condiția cea dintâi a acestei întemeieri și chiar și a acestei împărății era, ca în omeni să se deștepte credința în Christos, sau cu alte cuvinte să se efectuească aceea, ca pentru nenumărate mulțime de omeni Isus Christos să fie îndreptariul cugetelor lor, și ca ei renunțând la ceea ce li-se pare mai scump și mai necesar, adevărat la spiritul său propriu, să-și însușescă spiritul lui Christos într-o măsură așa de mare, cât ei să pôte ține cu s. Paul: „Viez nu de acum eu, ci vieză întru mine Christos.”¹⁾ Și a trebuit să se împlinescă acesta, ori cât s'a avîntat omenii întru superbia sa neînvîndu-se la supunerea acesta. A trebuit să se întimple aceea, ca milioane de omeni, cari au împorot vécurile erei creștine, să se asemene pruncilor din Evanghelie, să iavete dela Isus nu numai în tinerețe, ci până la sfârșitul vieții, să alerge asemenea pruncilor din Evanghelie în brațele lui Isus și să se plece înaintea lui, pentru ca el cu amândouă mâinile să-i conducă la tronul cel curat și nemuritor al spiritului, la Dumnezeu.

¹⁾ Mt. 13, 33.

²⁾ Gal 2, 20.

¹⁾ Mt. 28, 18 urr.

Și cum a trebuit să se efectuească minunea acésta? „Ce auđiți la ureche, propoveduiți de-asupra caselor,” a demandat Isus Apostolilor s¹. Și de atunci Apostolii și următorii lor împlinește mandatul acesta cu zel neobosit, căci credința fără de predicare nu p^ote să existe. „Cum dară vor chema (numele Domnului), intru carele nu au cređut? Și cum vor crede acelaia, de carele nu au auđit? Și cum vor auđi fără de propoveduitorii?”²)

Și biserica catolică și-a împlinit și-și împlinește cu zelul cel mai înflăcărat misiunea, ce i-a dat-o Christos. Nu numai în cercurile cele înalte, în cercurile spiritelor celor alese, și-a dezvoltat și-și dezvoltă ea activitatea sa de cel mai înalt isvor, ce cultivă inteligența omenilor. Când biserica a luat asupra-și lucrul de a cresce popórele, n'a mai rămas fără de învățătorii nici chiar pruncul Iobagiului celui mai de rînd. Crescerea religioasă a pruncilor o recomandă ea cu de-adinsul mamelor ca datorința lor cea mai de frunte. Bisericile și mănăstirile catolice au fost școlile cele dintăi pe sama pruncului s³racilor. Pe sama tuturor a ridicat biserica catolică amvónele sale. De acolo a propus și propune ea tuturor ómenilor o învățătură clară și hotărîită. De acolo i-a îndemnat și-i îndemná neîncetat, să se reculegă, să-și concentreze atențiunea să deosebescă, să hotărască, să ordoneze, — să cugete. De acolo i-a învățat, să cugete asupra vieții, morții și veciniceii, i-a dat și-i dedă la convingere și la critică. Acum și spiritul acelaia, căruia mai înainte îi era străină orî ce cultură intelectuală, încă se mișcă pe terenul metafisicii creștine, căci biserica a condus și conduce pe toți, chiar și pe cei mai de rînd, la rugăciune, adică la deprinderea spiritului în esaminarea sa proprie și în meditare asupra lui Dumnezeu. În școala acésta au învățat și învață fiii bisericii catolice a cunoște pe Dumnezeu și pe sine înșiși, a-și modera și curăți afectele, a lubi pe deaprópele și a se stăpâni.

Și acum mergeți, dl^{or} dela „Tel. Rom.,” în țeri curat catolice, cercetați vre un sătuț și întîlnind acolo pe uliță pe un prunc de dece ani, întrebați-l, cine l-a zidit, el o știe; întrebați-l care-i este scopul, el o știe; cum are să ajungă la acest scop, el o știe. Întrebați-l, de ce trăește el pe pămînt, și ce va fi din el după mórte, și el v^o va da un răspuns sublim. Întrebați-l, cine a făcut plantele și animalele, întrebați-l, cum s'a împoporat pămîntul, de unde e diferența de limbă între ómeni, de ce sunt necasuri și dureri în lume, — tóte acestea le știe pruncul. Originea lumii, originea némului omeneșc, menirea omului în viața acésta și în cealaltă, raportul omului cu Dumnezeu și cu semenii s³i, chemarea lui de a fi domnul zidirii vizibile, tóte, tóte acestea îi sunt lucruri cunoscut.

(Va urma.)

Correspondințe.

Tractul Roși³ Octob³re 1895.

Onorată Redacțiune!

Nóu³le legi bisericesci ne-au adus credințioși și însă-și biserica în împrejurări nóu³e, de cari trebuie să ținem cont, dacă nu

voim, să ne prăbușim în urmările cele mai nefaste morale.

Una din urmările acestea este îngreunarea procedurii matrimoniale. Mirii p^onă aci avea³ a-și solvi taxele îndatinate oficiilor eclesiastice și în general le și solvia³ fără a cărti mult. După nóu³ele împrejurări mirii trebuie să mai solvescă timbru de 50 cr. la închierea căsătoriei civile, să producă oficialului civil estrase de botez, cari fiesce care timbrat costă 1 fl. 50 cr. Deci speșele s'au urcat cu 3 fl. 50 cr. Apoi mai ȳea în considerare împrejurarea, că din unele comune mirii trebuie să perigrineze în a treia orî a patra comună la oficialul civil. Tóte de natură de a-i irita pe miri și a-i ademeni, să întrelase cununia bisericescă, după ce nu au din punct de vedere civil pentru întrelăsare nici o scădere. Admit, că marea masă a poporului numai pentru atăta nu va întrelasa cununia bisericescă, dar totuși ici colé se vor ivi casuri sporadice de întrelăsare, și apoi contagiul se lătește cu mult mai înfiorător, de cum ai presupune. Și atari casuri să fie orî și cât de rare, totuși e datorința clerului, ca el ca pe uisce rele morale să le prevină, fie macar și pe lângă detriment însemnat material.

Cu privire la declararea nulității matrimonialului împrejurările sunt și mai rele. Întăi să se despartă în forul civil, — speșe; apoi în forul bisericesc, — éráși speșe. Dapoi amânarea finalisării? La câte concubinaje și alte rele sunt espuși litiganții în intervalul cel lung al procedurilor judecătorești!

Aceste încă vor fi fost unele din motivele, cari vor fi îndemnat pe ilustrul corp arhieresc catolic, să recomande clerului, să se arete totdeauna binevoitor și liberal. Éra cu privire la procedura în declararea nulității căsătoriei în cercularul arhidieceșan Nr. 4233 a. e. s'au luat tóte măsurile posibile așa, că orî și ce taxare exagerată este eschisă. Cu privire la taxele dela contragerea căsătoriei și cu deosebire la taxa licenței protopopesci Prea Ven. Consistori³ cere opiniunea organelor subalterne competente, pentru carea trebuie să-i fim cu tóată recunoștința. Dórá vom fi scăpați de nesfârșite neplăceri, escate cu deosebire pentru taxa protopopescă. La nici o confesiune taxa protopopescă nu mai există. Așa e³ sunt de părere, că nici la noi nu se mai p^ote susține în forma de p^onă aci. Dar taxa protopopescă se ține de dotarea protopopului. Că de unde se derivă originea licenței și a taxei protopopesci, e o cestiune numai speculativă. Cu praxa are de a face numai partea materială, carea chiar și p^onă aci s'a susținut numai pentru dotarea protopopului. A prescurta în o măsură at^ot de însemnată dotarea protopopilor, ar însemna a ne debilita înși-ne forța organelor nóstre bisericesci. Cu cât un oficial este mai bine situat, cu atăta mai ușor p^ote corăspunde chemării sale. Așa dară dotarea știrbită a protopopilor trebuie întregită pe altă cale. Solvim tot felul de dări, repartițiuni și altele. Pentru ce nu ne-am puté impune o mică jertfă și pentru binele exclusiv al nostru? Spre es. să se facă o repartițiune de 20 cr. de familie pentru întregă populațiunea gr. cat. din Arhidieceșă, din carea apoi să se creeze un fond, și din acesta să se întregescă știrbirea dotării protopopilor și a fondului scolastic atacat prin pierderea celor 35 cr. Dacă alții au idei mai bune, să le au-

đim. De acea trébă e diaristica, ca cestiuni de așa mare ponderositate să se discute mai întăi pe acésta cale, fiindcă numai așa se pot clarifica.

Cu deosebită stimă

X.

Colecta pentru gimnasiul din Blaș.

Suma din nrul ³ 37	fl. 23330.79
George Pop, director finanțial	
în Nyiregyháza	fl. 25.—
Ioan Mezei, jude de tablă	
în Cluș	fl. 5.—
Suma fl.	23360.79

Noutăți.

Din arhidieceșă. M. On. Paul Popescu paroch gr. cat. din Borta în protopopiatul Sibului este numit viceprotopop onorar.

Fructele neconfesionalității încep a se arăta. În 4 a. c. s'a pertractat în Budapesta un proces. Între jurați era și recipiatul Csillag (órecând Stern). El a cerut, să fie dispensat dela jurămînt. Csillag pentru cazul din cestiune a fost șters dintre jurați. El cel puțin a avut t^oria de spirit de a declara, că nu jóră; dară acolo, unde nu este religiositate, căți vor fi de aceia, cari în loc de a se retrage dela jurămînt vor jura și nu-și vor ține jurămîntul? Ce confusie și câte nedreptați se introduce prin acésta în societate?

Antisemitismul în Budapesta face progrese însemnate, mai ales în cercurile tinerimii universitare. La societatea tinerilor universitari în anul acesta a învins partida creștină. Vre-o 200 de tineri universitari au felicitat pe Lueger din incidentul alegerii lui de primar. În septemána trecută s'au lipit în Budapesta placate cu inscripții antisemite, și acum se împrație în mi de esemplare ședule cu atari inscrieri. Jidovii suspionéză cu acésta pe universitarii creștini. „Pesti Hirlap” recercă pe tinerii Jidovi, să nu se lase batjocoriți. P^onă acum din cauza acestei afaceri a fost numai un duel, celealalte au să urmeze.

Tinerimea universitară română, s³rbă și slovacă din Budapesta a ținut Sămbată sara o adunare de înfrățire spre a lupta la timpul s³u cu puteri unite pentru realizarea îndreptățitelor aspirațiuni ale naționalităților nemagiare din patria nóstră.

Szemecz agrafi³at. Szemecz Emil, rectorul responsabil al diarului „M. Allam”, condamnat la 8 luni carcer de stat pentru delictul de lesa maiestate, a fost agrafi³at de către Monarchul la 5 a. c., după ce a suferit în temnița din Vaț 1 lună și 17 zile.

Pentru arderea stindardului magiar în Agram dintre tinerii universitari șese sunt eschiși pentru totdeauna dela universitate, doi pe câte doi ani, érá doi sunt dojenii aspru. Cu privire la demonstrați senatul academic va aduce sentența, numai după ce-și va fi terminat și tribunalul investigarea.

Facultatea teologică reformată din Cluș s'a inaugurat Duminecă, fiind de față ministrul-președinte și ministrul de culte, Tisza Kálmán și alte notabilități reformate.

Amnestierea Omladiniștilor. Actualul guvern austriac, după ce a ridicat starea excepțională din Praga, a propus Monarchului amnestierea condamnațiilor cehi în procesului „Omladinei”.

Casuri de mórte. Teodor Indre, paroch gr. cat. al Selsigului, protopop în tractul Mireșului mare, asesor consistorial, profesor emerit de s. Teologie, a repausat în 1 Noembrie în anul al 51-lea al vieții și al 28-lea al preoției. — Teofil Pop cleric de anul al 2-lea din diecesa Gherlei a repausat în 31 Octob³re în al 22-lea an al etății.

În veci amintirea lor!

¹) Mt. 10, 27.

²) Rom. 10, 14.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românească din Ardeal. Adausul I.

Dreptul public sau organizațiunea bisericii românești din Ardeal pre timpurile supremației calvine.

În tractatele de până aci am vădit, putem dice, cari erau instituțiunile mai însemnate de drept public în biserica românească din Ardeal pre timpurile supremației calvine.

Nu voim a mai completa cele dișe și dovedite despre instituțiunile aceste. Ci voim în formă de corroloriu a da acum pre baza celor de până aci icóna dreptului public al bisericii românești de pre acele timpuri. Din icóna acésta asemenată cu dreptul public bisericesc din Pravilă se va vedé mai limpede, cât de departe s'a abătut biserica românească din Ardeal pre timpurile calvinilor de dreptul bisericesc răsăriten.

A.

Organele potestății supreme bisericesci.

Potestatea supremă bisericescă era concentrată în mâinile săborului mare.

Săborul mare era adunarea clerului din totă țara. Prezența mitropolitului nu era de lipsă, ca decisiunile săborului mare să aibă putere obligătoare. Dacă lipsia mitropolitul, fiindcă de pildă era pus în stare de acuză, săborul mare putea decide cu aceeași putere obligătoare, ca și când ar fi fost mitropolitul de față.

La săborul mare luau parte protopopii, și câte odată și celalalt cler mai cu samă când trebuia să se alégă mitropolitul. La cele mai multe săbore mari in se luau parte numai protopopii, fiindcă era greu să ia parte și celalalt cler.

Săborul mare se aduna cel puțin odată în an, cerându lipsa, și mai de multe ori. Locul adunării nu era unul și același, ci varia.

Conchemătoriul ordinariu era mitropolitul în se cu atârnavare dela superintendentele calvinesci; când mitropolitul era pus în stare de acuză, atunci tare probabil îl în conchema notariul săborului la porunca principelui.

Decisiunile săborului mare le publica mitropolitul clerului și poporului.

Săborul mare intrunia în sine potestatea supremă dogmatică, administrativă și judiciară bisericescă.

Îndreptariul săborului mare în decisiunile sale in se nu era nici credința nici canónele bisericii răsăritului, ci dogmele și canónele bisericii calvinesci, căci săborul mare întru toate era supus superintendentului și sinodului general calvinesc, care avea dreptul de a-i revedé, confirma și reforma toate decisiunile.¹⁾

B.

Organele administrative bisericesci.

I.

Organele administrative centrale supuse săborului mare.

Aceste erau:

1. *Mitropolitul*, care nu era capul bisericii, cum ar trebui să fie după Pravilă, ci numai un organ executiv și supus săborului mare. Pre mitropolitul îl alegea săborul mare compus din preoți și protopopi mai cu samă din membrii clerului secular și nu din al celui regulariu, cum e datina în biserica răsăritului. Pre cel ales avea principele drept să-l confirme punându și condițiuni nu numai politice, ci și de acele, prin cari biserica românească își pierdea caracterul ei vechiu și devinea din ce în ce mai calvină. Alesul apoi cu doi protopopi ca mărturie se ducea în România, unde se sfințea de esarcul Ungrovlachiei și al plaiurilor. Principii nu puneau pre sfințirea acésta nici un pond, ci numai o toleranță de tēmă, ca nu cumva nesfințindu-se mitropolitul de cătră ver un arhierie răsăriten, clerul și poporul să-i denege cu totul ascultarea. Drepturile mai însemnate de guvern ale mitropolitului erau:

a) A duce presidiul în săborul mare, dacă nu cumva era sub acuză. La început mitropolitul în cauzele mai grave, cari vineau înainte în săborul mare, trebuia să consulte pre superintendentele calvinesci și să se supună decisiunii acestuia. Mai târziu in se, după ce se gata săborul mare, mitropolitul cu câțiva membri de al săborului lângă sine trebuia să se presente în sinodul general calvinesc, și să supună acestuia spre revizuire toate decisiunile săborului mare.²⁾

¹⁾ Veđi tractatul despre săborul mare.

²⁾ Condițiunea XIX pusă de Mihail Apafy Mitropolitul Iosif Budai în »Acte și Fragmente« de T. Cipariu pag. 67.

b) Dreptul a duce presidiul în consistoriul juraților scaunului mitropolitan, precum și în consistoriul compus din jurați scaunului și titorii mitropoliei.³⁾

c) Dreptul de a visita toate bisericile din Ardeal, și a se informa cu ocaziunea acésta despre purtarea protopopilor, preoților și credincioșilor.⁴⁾

d) Dreptul de a administra averea bisericii catedrale și celel ce era destinată spre binele întregii obște românești din Ardeal, cum era venitul școlii și tipografiei.⁵⁾

e) Dreptul de a determina ziua în care avea să se țină săborul mare, în se în cotnțelegeri cu titorii mitropoliei.⁶⁾

f) Dreptul de a funcționa și ca judecătoriu în se cu restricțiunea, ce o vom vedé mai la vale, unde va fi vorba de judicatura bisericescă pre timpurile calvinilor.

g) Dreptul de a lua câte un floren în an dela fiecare preot sub titlu de venit mitropolitan, din care să se susțină.⁷⁾

h) Pre când calvinii nu încălecase deplin pre biserica românească, mitropolitul avea singur drept a da licență de cununie, cum prescrie dreptul orientală.⁸⁾ Se vede acésta din tocmela 19 a mitropolitului Dositeiu dela anul 1627, carea dispune:

„Papa de va cununa ómeni fără scirea Vladicăi, glóbă 100 de zlofi.“⁹⁾

Éra tocmela 25 dice:

„Omul cela ce va dice: cunună-mă preote, că-ți feleuesc de Vlădica, că ne este slugă acela, papa de va asculta de acelu om, glóbă 50 de zlofi.“¹⁰⁾

Mai târziu in se dreptul acesta și-l a pierdut cu totul, și a trecut la protopopi.

Mitropolitul in se în deprinderea drepturilor acestora era întru toate atârnavat dela săborul mare și dela superintendentele și sinodul general calvinesc. Ațernarea acésta mergea până acolo, cât în opusețiune diametrală cu Pravila, săborul mare putea să și judece și depună pre mitropolitul.

2. *Consistoriul juraților scaunului*. Jurații scaunului erau de comun protopopi aprópe de reședința mitropolitului. Pre jurați nu-i denumia mitropolitul, ci-i alegea săborul mare. Numărul lor a variat în decursul timpului.¹¹⁾

Drepturile lor au fost următoarele:

a) Mitropolitul pertracta cu jurații scaunului mai cu samă cauzele spirituale bisericesci, cari se amintesc în decretul prin care principele Apafi întări alegerea mitropolitului Iosif Budai, cum sunt de pildă: primirea în cleru, depunerea preoților, judecarea cauzelor de căsătorie și altele de genul acesta. Probabil, că jurații în pertractarea cauzelor spirituale bisericesci aveau vot decisiv ca și mitropolitul.

b) Când mitropolitul era pus în stare de acuză, jurații erau aceia cari îndeplineau investigațiunea asupra mitropolitului.¹²⁾

c) Jurații scaunului cu mitropolitul puteau aduce chiar și legi obligătoare pentru totă obștea românească, se înțelege de sine, că în cauze mai mici, deórece cele mai mari erau rezervate săborului mare. La aducerea legilor acestora încă e probabil, că jurații ca și mitropolitul aveau vot decisiv.

d) Când mitropolitul era în visitațiune canonică prin țară, atunci ducea cu sine și pre jurații scaunului, și cu el împreună decidea cauzele controversate, ce se iviau.¹³⁾

e) Jurații scaunului erau reprezentanții săborului mare, sau

¹⁾ Zaconic în introducere, în »Acte și Fragmente« de T. Cipariu pag. 257.

²⁾ Canonul 7 dela 1675 la Petru Maior »Istoria bisericii Românilor« partea inedită în »Acte și Fragmente« de T. Cipariu pag. 146 și condițiunea IX pusă de Apafi lui Iosif Budai tot acolo pag. 67.

³⁾ Zaconic în »Acte și Fragmente« de T. Cipariu pag. 259 și dalteria Mitropolitului Teofil dela 1697 tot acolo pag. 254.

⁴⁾ Canon I al săborului mare dela 1700 la Petru Maior »Istoria bisericii Românilor« pag. 355.

⁵⁾ Decretul lui Apafi, prin care întări alegerea lui Iosif Budai în »Acte și Fragmente« de T. Cipariu pag. 68.

⁶⁾ Simeon de Tessalonica »Περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἐκκλησίας« ed. II. Veneția 1820 pag. 255.

⁷⁾ Petru Maior »Istoria bisericii Românilor«. Partea inedită în »Acte și Fragmente« pag. 152.

⁸⁾ Tot acolo pag. 153.

⁹⁾ Veđi mai sus pag. 129.

¹⁰⁾ Veđi decretul lui Apafi, amintit deja mai de multe ori.

¹¹⁾ Veđi începutul Zaconicului.

¹²⁾ Veđi mai sus pag. 122 și 134.

orbindă cu termenul modernă, erau comitetul săborului mare, care împreună cu mitropolitul guvernau biserica dela un săbor mare până la celălaltă, având de secură a da samă despre toate săborului mare. ¹⁾

3. *Consistoriul titorilor mitropoliei.* Titorii ca și jurații se legeau de săborul mare dintre protopopii mai aproape de Alba-Iulia și dintre laici mai de frunte din Alba-Iulia. Pre timpurile principelui Mihai Apafi erau patru titori. ²⁾

Drepturile lor erau următoarele:

a) Luaș parte probabilă cu votu decisiv în sfatul mitropolitului referitoriu la averea generală a mitropoliei. ³⁾

b) În timpul de vacanța scaunului mitropolitan, sau când mitropolitul era pus în stare de acasă, titorii ca reprezentanți ai săborului mare primiau pre lângă inventariu averea bisericăscă generală dela mitropolitul și o administrau până la umplerea scaunului mitropolitan. Asemene luaș în samă și averea școlii din Belgradă și a tipografiei. ⁴⁾

c) Împreună cu mitropolitul determinau ziua săborului mare, și tare probabilă, că se îngrijeau și de ordinea esternă a lui și a bisericii. ⁵⁾

De pre timpurile mitropolitului Sava Brancovici începeau să depună și jurământul la intrarea în oficiu. ⁶⁾ În săborul mare fusesse nu aveau votu decisiv, dacă nu erau preoți. ⁷⁾

4. *Consistoriul comun al titorilor și al juraților.* Auzorului Zaconicului ni spune în introducerea, că pre lângă legile, cari le făcea săborul mare, mai erau și alte legi, cari le făcea „*Vlădica cu titorii și cu jurații.*” ⁸⁾

Din cuvintele aceste putem deduce, fără a face prea mare silă testului, că mitropolitul, — despre care scimă cu destulă certitudine, că unele cauze bisericăscă spirituale le pertracta cu consistoriul juraților, erau cele materiale în consistoriul titorilor, — câte odată ținea consistoriu comună cu jurații și titorii împreună spre a rezolva unele cauze bisericăscă mai însemnate. Acesta o putea face mitropolitul cu atât mai ușor, că unii dintre jurații scaunului funcționau și ca titori ai mitropoliei. Dacă mitropolitul ținea și consistoarele aceste comune, atunci în ele nu se pertractau cauze curate spirituale fiindu aceste rezervate numai consistoriului juraților scaunului, cari erau eschisiv preoți, pre cându între titori erau și laici.

5. *Notariul săborului* se alegea de către săborul mare, și era de comună unul dintre protopopii mai aproape de reședința mitropolitului.

Drepturile lui erau următoarele:

a) Redigea actele și deciziunile săborului mare.

b) Estradă doritorilor deciziunile săborului mare provădute cu sigilul mitropoliei și subscrierea proprie.

c) Notariul săborului mare între protopopi era cel de întâiu și prin urmare întâia persoană în biserică după mitropolitul.

d) În timpul de vacanța scaunului mitropolitan funcționa ca vicariu sau locușințoriu al mitropolitului, și probabilă și cându scaunul era plin, și mitropolitul era împedecată sau prea îngreunată.

e) Avea și dreptă la o remunerațiune óre care. ⁹⁾

II.

Organele administrative din provinciă supuse săborului mare.

Aceste erau:

1. *Săborul micu.* Întregu teritoriul supus jurisdicțiunii mitropolitului Belgradului era împărțit în mai multe districte, era în fruntea fie căruia sta un preot numit protopop. Districtele nu erau în o formă de mari, cel puțin în câtu privesce numărul preoților din ele. În un protocol al preoților dela 1701 de

sub Mitropolitul Atanasiu se cuprindă districte cu preste 50 preoți, dară și cu mai puțin de 20 și chiar și de 10. ¹⁾

În districtele aceste jurisdicțiunea locală mai înaltă era săborul micu sau adunarea preoților districtuali cu protopopul în frunte.

În competența săborului micu cădea:

a) Alegerea protopopului districtual și probabilă și a notarului.

b) Alegerea deputaților districtuali pentru săborul mare, mai cu samă în care se alegea mitropolitul.

c) Deciderea cauzelor controversate și judecarea unor cauze penale din districtă că în forul de instanța întâia, și încă sau de a dreptul sau prin protopopul cu jurații districtuali.

d) Rezolvarea cauzelor administrative districtuali. ²⁾

2. *Protopopi.* În fruntea fie-cărui district era un preot numit protopop ales de săborul micu și întărit de săborul mare pe viață. Dacă oficiul protopopescu vinia în vacanță, atunci până la cel mai de aproape săbor mare, mitropolitul cu aprobarea superintendentului calvinescu constituia administratoriu.

Protopopul ales și întărit trebuia să jore, cându intra în oficiu, și încă în fața săborului mare.

Drepturile protopopilor erau multe și însemnate, și anume:

a) Dreptul întâietății în districtă față cu ceilalți preoți, era în săborul mare protopopii erau persoanele cele dintăiu după mitropolitul.

b) Dreptul la votu viril în săborul mare, care putea aduce sentință de depunere chiar și asupra mitropolitului.

c) Dreptul de a aședa preoți în parochie.

d) Dreptul de a strămuta pre preoți din o parochie în alta.

Drepturile aceste două le-au câștigat protopopii numai în timpul, cându supremația calvină era la culme, căci pre la 1627 Mitropolitul Dositeiu pedepsia cu depunere și dare pre mâna spanilor pre toți preoții aceia, cari voru merge la ver o biserică, „*fără scirea Vlădică.*” ³⁾

e) Dreptul de a judeca cu jurații districtuali ca în foru de întâia instanță în cauzele contențioase și penale,

f) Dreptul de a-și depune pre preoți în forul lor.

g) Dreptul de a conchema săborul micu și a duce în elu presiuliu.

h) Dreptul de a întări cu subscrierea și sigilul propriu decisiunile săborului mare.

i) Dreptul de a esmite din numărul lor doi indiviți ca martori, cari să însoțescă pre mitropolitul, cându mergea în România să se sfințescă.

l) Dreptul inspecțiunii preste clerul, poporul, bisericile, persoanele bisericăscă și averea bisericăscă din totu districtul lor.

m) Dreptul de a aduna din districtă „*dădiile vlădicăscă și alte venituri.*” și a le duce la săborul mare.

n) Dreptul de a visita întregu districtul încredințat lor.

o) Dreptul, că dintre ei să se alegă jurații scaunului mitropolitan de către săborul mare, și totu dintre ei să se compună și tribunalul amplificat al mitropolitului, care avea să revedă cauzele contențioase și penale, pre cari mitropolitul le-a judecat împreună cu jurații în timpul visitațiunii prin țară, fusesse în contra judecării lui fu întrepusă apelațiune.

p) Dreptul de a întări pre persoanele bisericăscă, ca de pildă cantorii și alții.

r) Dreptul de a da licență de cununie, care mai înainte era eschisiv al mitropolitului în conformitate cu dreptul oriental, și chiar și dreptul de a da dispensațiune dela unele impedimente de căsătorie.

s) drepturile de a percepe unele venituri din districtă, cu privire la cari după s. unire pre timpurile episcopului Claină s'au tânguit, că li-s'au imputinat.

Atari drepturi sunt aceste, câtu dacă protopopii nostri ar fi avut și ordul sacru episcopesc, atunci în nimic nu s'ar fi deosebit de mitropolitul. De unde în privința jurisdicțiunii mitropolitului între ei era numai un *primus inter pares*, ca și superintendentele calvinescu din Ardél în protopopii săi.

¹⁾ »Istoria Părintelui Samuil Clain« în »Acte și Fragmente de T. Cipariu pag. 86.

²⁾ Veđi despre toate aceste mai pre largu la pag. 94 uu.

³⁾ »Istoria bisericii Romănilor« de Petru Maior »Acte și Fragmente« pag. 152.

¹⁾ Totu acolo.

²⁾ Veđi introducerea Zaconicului.

³⁾ Nilles Symbolae t. I. pag. 259.

⁴⁾ Veđi mai sus pag. 137.

⁵⁾ Veđi mai sus pag. 138 și 139.

⁶⁾ Introducerea Zaconicului.

⁷⁾ Veđi mai sus pag. 139.

⁸⁾ »Acte și Fragmente« de T. Cipariu pag. 257.

⁹⁾ Despre toate aceste veđi mai sus pag. 376.

Margeaua Gialmarei.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

Și cine ar pute descrie toate necasurile, ce expedițiunea acésta avea să sufere în calea sa? Misram trebuia mereu să mērgă mult înainte și să cerceteze terenul, în vreme ce el rămăncău ascunși în vre-o oasă ori înaintău facet. Pe lângă acestea mai aflău ici și colo unele semne rămase din timpul, când tribul arab tăbērise pe acolo. Din semnele acestea Misram putea să calculeze aproximativ, cam câtă depărtare mai este până la răpausul șoimului.

Așa dădură într'o și preste un bloc pătrat înțepenit într'o stîncă. La vederea lui Misram erupse în îndatinatul „Allah akbar!” Toți se adunară împrejurul lui, Arabul înse se cufundă în tăcere. El nu le spuse cauza bucuriei, ci le arētă numai stîncă ca loc potrivit pentru popas, opri înse facerea focului ori a altui lucru, ce ar fi putut să trudeze prezența lor. Toți presimțiau acuma, că sunt aprópe de ținta călătoriei, și toți începeau a medita mai serios la ceea ce aveau să facă. Trecuți de Onled el Wahrân, nu mai întâlniră nici un arbore și nici un isvor; și dacă și aflău ici colo câte o fântăniță, în aceea sa nu era apă, sa și dacă era apă, ea era așa de caldă, cât nu se mai putea bé. Din pricina acésta prietini nostri suferiră mult. Și nu odată dișe Jocerău, că ar fi mai bine, să-și sape undeva vre-o fântână, dar tot așa de adese ori îi răspundea Beduinul, că în răpausul șoimului vor afla apă destulă.

Într'una din zile, deși era de vreme, totuși se opriră în cale la dorința lui Misram și nu mai înaintară. Sven nu se putu răbda, să nu întrebe pe Beduin de causă.

„Suntem aprópe de păduricea de palmi,” dișe el. „Dacă vom trece stîncă din față, vom găsi după cale de o óră spre apus o fântână. Acolo își aședăse lagērul tribul nostru odată, și acolo vom și trimite, să ne căștigăm provisiune de apă. În spre stîncă acésta vine Nubianul, l-am văduț adese, și spre a nu da față cu el, încă des de diminētă vom merge mai departe spre răsărit și vom da de răpausul șoimului.”

„Și de ce să nu facem acum calea acésta? Avem încă destul timp, și după apunerea sórelui răsare luna,” dișe Sven.

„Nu putem sci, ce pedeci ni-se vor ivi,

și așa tot mai bine va fi, să facem atacul diua.”

„Și afară de aceea,” adause sergentul chasseurilor, „va trebui să ne resfirăm cât se póte de tare, căci altcum ne aruncăm înși-ne în primejdie.”

„Ai dreptate!” se grăbi a adauge Beduinul. „Noi vom trebui să înaintăm cu precauțiune. Fiesce care să fie cu ochii țintă la celalalt, și îndată ce unul a descoperit undeva vre-un arbore, să-și fluture burnusul spre a da de scire și celorlalți și spre a se aduna cu toții la un loc. Animalele cu proviant va trebui de altcum să le lăsăm înapoi, pentru ca să nu fim împedecați de ele.”

„Și cum stăm cu atacul?” întrebă Eugen.

„Despre atac vom mai vorbi, când vom avé înaintea noastră răpausul șoimului. Noi nu scim de exemplu acuma, cum e situat, nici cum e apērat, și toate acestea trebuie să le scim, mai înainte de ce am întreprinde ceva.”

„De sigur!” adause Sven. „Când le vom sci acestea, ne vom poté orienta și cum să ne apropiăm de răpausul șoimului.”

„Și cu toate acestea trebuie și acum să hotărîm ceva,” dișe Arabul încrucișându-și brațele și privind întrebătoriu la cei din jurul său.

„Ce anume?” întrebă Sven.

„Până aici,” continuă Arabul, „v'am adus așa, cum se cuvine. Măne, înainte de ce ar apune sórele, vom fi înaintea țintei noastre. De aci apoi căile noastre se despart. Ar fi deci lucru cu minte, să ne înțelegem asupra rēsplății mele. Eă nu poftesc aur ori alte lucruri prețioase. . . .”

„Dar ce poftesci?” îl intrerupse Eugen.

„Să vă spun: până aci eă v'am fost un soț credincios, îndată ce înse eă atac pe șeicul tribului meă, încetez de a mai face parte din acest trib, și eă nu mai am pe nimeni, căruia să mă alătur decât pe copila mea. Și eă gândesc, că dacă măgeaua Gialmarei va fi liberă, liberă trebuie să fie și Roxana!”

„Se înțelege!” răspunse Sven.

„Nu se cam înțelege,” replică Arabul, „căci e foarte probabil, ca măgeaua Gialmarei să vă cadă în mână fără de luptă, pe când pentru fata Beduinului va trebui să se verse sânge. Și eă aș vré, să fū asi-

gurat, că voi veți lupta alăpturea cu mine în lupta acésta.”

Sven îi întinse Arabului mâna: „Aci e mâna mea! Să sci, că nu voi răsi răpausul șoimului, până ce nu voi sci pe Roxana în grijea ta!”

Toți celalalți încă făcură promisiunea acésta.

„Și acum încă o rugare,” relncepu Misram. „De se va întâmpla, să ne luptăm feriti-vé de șeic!”

„Să ne ferim de el? De ce? Gândesci dóră, că ne e frică de el?” întrebă Eugen aprins.

„Să vă temeți? N'ar fi lucru mare, dar totuși n'o diș. Viața lui își compete mie, și eă i-o voi și lua.”

„Nu se póte, Misram,” replică Sven liniștit. „Noi n'am venit aci, să ucidem ómeni, ci să mântuim ómeni: dacă vom poté sevărși afacerea acésta fără vērsare de sânge, fie, o vom sevărși; dacă nu, atunci nu-mi pasă, bucuros își voi cruce sabia cu el. Eă dacă vreți tu, să isprăvesci ceva daraveri cu el, dă-ți ostenéla și caută-l, eă te asigur, că nici nu-l vom căuta, nici nu-l vom încunjura!”

Toți erau de acésta părere. Unii mai aflară, că ar fi bine, când ar poté pune mâna pe șeic spre a-l da în judecată; dar după puțină gândire planul acesta se dovedi de nerealisabil.

După ce se sfărși consultarea, Cabilul cel tinēr porni cu animalele după apă. Lui i-se mai însoțiră și câțiva chasseurii spre a-i fi într'ajutor în cas de lipsă. (Va urma.)

Editor și redactor răspundător:

Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 796—1895.

(34) 1—3

Edict.

După ce Maria Hangan gr. cat. din Corbu de 2 ani și-a părăsit pe legiuitul său bărbat Ioan Cozan gr. cat. tot din Corbu, și acum nu se scie ubicațiunea aceleia, prin acésta se citéză, ca în termin de un an și o di să se prezenteze înaintea subscriului for matrimonial, căci la din contră procesul divorțial urdit în contră-i de cătră numitul său bărbat se va pertracta și decide și în absența ei.

Dela presidiul forului matrimonial gr. cat. de I-a instanță al tractului Giurgeu. G.-St.-Miclăuș la 6 Novembre 1895.

Artemi Codarcea
v.-protopop.

Cu deosēbită stimă cuteză a încunoscința pre Veneratulă Cleră greco-catolică, că precum și până acum iaă asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

și alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelor, în ce privesce încrederea și de sculptoră, de colorare respective de marmorisare și de prevedere cu icóne sante, dimpreună cu aședarea aceloră obiecte în fața locului, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servesouă cu plăoere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericile greco-catolice aă căștigatū recunóscere deosēbită, și toate mă îndreptățescū la sperarea, că Veneratulă Cleră mă va împărtăși ocașionalmente de prețuita-i încredere. Silința mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca și de aci înainte să meritū renumele celū bunu, care mi-l'am căștigatu până acum.

Prin tarifulū de zone dispărēndū depărtările, prin acésta capacitatea de concourință mi-s'a măritū.

Rugāndu-mē pentru prețuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariă 1892

cu deosēbită stimă

Carolū Müller,

auritoră și fabric. de recuis. bisericesci.

(7) 39—?